

ADOBE
CREATIVE CLOUD 2017

InDesign

Haladóknak

Dr. Péter Kristóf

Mercator
Stúdió

Minden jog fenntartva, beleértve bárminemű sokszorosítás, másolás és közlés jogát is.

Kiadja a Mercator Stúdió
Felelős kiadó a Mercator Stúdió vezetője
Lektor: Pétery Tamás
Szerkesztő: Pétery István
Műszaki szerkesztés, tipográfia: Dr. Pétery Kristóf

ISBN 978-963-365-810-9

© Dr. Pétery Kristóf PhD, 2017
© Mercator Stúdió, 2017

Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó
2000 Szentendre, Harkály u. 17.
www.akonyv.hu és www.peterybooks.hu
www.facebook.com/mercator.studio
T: 06-26-301-549
06-30-30-59-489

TARTALOM

TARTALOM.....	3
ELŐSZÓ.....	10
SZEMPONTOK A TÖRDELÉSHEZ	23
A tipográfia jellegzetességei	23
Tipográfiai mértékrendszer	24
A tipográfiai közlés elemei	25
A betű	25
Betűtípusok	26
Betűfajták, változatok	34
Betűfokozatok megválasztása	34
Betűtípusok megválasztása.....	36
A sor	41
A szövegtömb.....	41
A szabadsoros szöveg	42
A sorcsoport	42
Tipográfiai díszek	44
Illusztrációk.....	44
A tipográfiai kompozíció	45
Tördelési szabályok.....	45
A SZÖVEG TÖRDELÉSE	51
A tördelési mód beállítása	51
A tördelés beállításai	52
Elválasztás	54
Az automatikus elválasztás	54

A kézi elválasztás	56
Szó- és betűtérközök	58
Alávágás és betűköz	59
Hasábok	64
Eltérő szélességű hasábok.....	65
Szövegkeret hasábok	66
Alapvonal eltolás	73
Egyéni szövegrács.....	74
Elrendezés beállítása	75
Különféle oldalméreték.....	83
Rögzített objektumok.....	84
Szövegváltozók alkalmazása.....	87
Szövegváltozók létrehozása	87
Változótípusok	89
Műveletek szövegváltozókkal	96
Fejlécek kezelése	99
Egyszerű oldalszámozás	99
Fej- vagy lábléc mesteroldalon	100
Futó fej- és láblécek változói	100
Szerkesztői jegyzetek	102
TERJEDELMES DOKUMENTUMOK	104
Könyvfájlok	104
Könyvfájl-kezelés.....	105
Könyv mentése.....	106
Könyvdokumentum-kezelés	106
Könyvobjektumok számozása	110
Szinkronizálás	119
Könyvfájl nyomtatása, exportálása	120
Jelölők	120
Tárgymutató készítése	125
Témakörlista készítése.....	126

Tárgymutató-bejegyzések elhelyezése	128
Tárgymutató létrehozása	130
Tartalomjegyzék készítése	132
XML KEZELÉSE	138
A struktúramező	138
Címkék létrehozása	141
Tartalom címkézése	143
Automatikus címkézés.....	143
Kézi címkézés	143
Címkézés stílus alapján.....	145
Címkejelölők megjelenítése.....	146
Dokumentumstruktúra kialakítása	148
XML importálás.....	152
XML exportálás.....	156
DTD fájlok használata	158
DIGITÁLIS KIADVÁNYOK	160
A munkafolyamat.....	160
EPUB fájl exportálása előtt.....	161
Cikkek.....	162
Üres cikk létrehozása	162
Cikk létrehozása tartalommal	163
Cikk bővítése	164
Az összes oldalelem cikkhez adása	164
Cikk vagy elem törlése	165
Cikkek sorrend-beállítása	165
Cikkek előjegyzése exportálásra	166
Objektum exportálási beállításai.....	166
Alternatív szöveg beállítások	167
Címkézett PDF beállításai	169
EPUB- és HTML-beállítások.....	169

Áttördelhető EPUB exportálási beállításai	172
EPUB általános beállításai	172
EPUB szöveg beállításai	174
EPUB objektumok beállításai	176
EPUB képek beállításai	177
EPUB CSS beállításai	179
EPUB JavaScript beállítások	180
EPUB metaadat beállításai.....	180
Megtekintő alkalmazások	181
Rögzített elrendezésű EPUB exportálási beállításai.....	182
EPUB általános beállításai	182
Exportálás EPUB fájlba	184
Előkészületek	184
Az exportálás végrehajtása	187
Tartalom HTML exportálása	189
Exportált elemek.....	190
Nem exportált elemek.....	190
HTML-exportálási beállítások	190
Az exportálás végrehajtása	192
DINAMIKUS DOKUMENTUMOK.....	193
Dinamikus Flash dokumentumok	193
Oldalátmenetek	194
Hiperhivatkozások	195
Kereszhivatkozások.....	198
Exportálás Flash fájlba	201
Dinamikus PDF dokumentumok	203
Gombok.....	203
Űrlapelemek	206
Interaktív PDF dokumentumok létrehozása.....	207
Exportálás PDF fájlba.....	208
Interaktív PDF fájl beállításai.....	212

Biztonsági beállítások.....	215
Animációk.....	216
Interaktív dokumentumok előképe.....	217
A prezentációs üzemmód.....	218
ÚRLAPOK.....	220
Az űrlapkészítés folyamata.....	220
Űrlapmező hozzáadása.....	220
Bejárási sorrend megadása.....	222
AUTOMATIZÁLÁS.....	224
Adategyesítés.....	224
Az adategyesítés lépései.....	225
A céldokumentum előállítása.....	227
Összefésülés.....	234
Parancsfájlok.....	237
Bővítmények.....	239
KÖRNYEZETI BEÁLLÍTÁSOK.....	242
InDesign működési beállítások.....	242
Általános beállítások.....	243
Felhasználói felület beállítása.....	245
FF méretezése.....	247
Szöveg beállítása.....	248
Egyéni szövegbeállítások.....	252
Kompozíció beállítása.....	254
Egységek és lépésközök beállítása.....	255
Rácsok beállítása.....	256
Segédvonalak és munkaterület beállítása.....	257
Szótár beállítása.....	258
Helyesírás-ellenőrzés beállítása.....	259
Automatikus javítás beállítása.....	260

Jegyzetek beállítása	262
Változások követésének beállítása	263
Szövegegység-szerkesztő megjelenítésének beállítása	264
Megjelenítés minősége beállítása	265
Fekete megjelenése beállítása	266
Fájlkezelés beállítása	267
Vágólap kezelés beállítása	269
Publish Online	270
Gyorsgombok	271
Munkaterületek	273
Menük beállítása	274
Bridge preferenciák	275
Általános csoport	275
Bélyegképek csoport	276
Lejátszás csoport	277
Metaadatok csoport	278
Kulcsszavak csoport	280
Címkék csoport	281
Fájl társítások csoport	281
Gyorsítótár csoport	283
Indítási parancsfájlok csoport	284
Speciális csoport	285
SZÍNKEZELÉS, KALIBRÁCIÓ	286
A monitor kalibrálása	289
Színbeállítások	294
AZ ESZKÖZTÁR IKONJAI	299
MACINTOSH GYORSGOMBOK	326
Eszközökhöz rendelt gombok	326
Objektumkiválasztás és mozgatás	328

Átalakítás.....	330
Görbék szerkesztése.....	330
Táblázatszerkesztés.....	331
Szövegkeresés és csere	332
Szövegbevitel, szerkesztés	333
Mozgás és szövegkijelölés	334
Dokumentum megjelenése.....	335
WINDOWS GYORSGOMBOK.....	337
Eszközökhöz rendelt gombok.....	337
Objektumkiválasztás és mozgatás	339
Átalakítás.....	340
Görbék szerkesztése.....	341
Táblázatszerkesztés.....	342
Szövegkeresés és csere	343
Szövegbevitel, szerkesztés	344
Mozgás és szövegkijelölés	345
Dokumentum megjelenése.....	346
MAGYAR-ANGOL SZÓTÁR	348
ANGOL-MAGYAR SZÓTÁR	404
FELHASZNÁLT ÉS AJÁNLOTT IRODALOM.....	460

ELŐSZÓ

Tisztelt Olvasó!

Az Adobe Systems Incorporated cég InDesign kiadványszerkesztő programja a személyi számítógépeken eddig egyeduralkodó QuarkXPress babérjaira tör. Voltak már ilyen próbálkozások (például a Corel-féle Ventura vagy az Adobe-féle PageMaker), ámde ezek bár sok jó szolgáltatással rendelkeztek, nem lehettek átütőek, több okból is. Egyrészt amikor ezek piacra kerültek, a személyi számítógépek elterjedtsége sokkal kisebb volt, másrészt akkoriban még az internet sem volt, hogy a számítógépes kiadványszerkesztést – tekintettel a web alapú megjelenésre és terjesztésre – erősítse.

Azóta sok minden gyökeresen megváltozott, elterjedt a PC, az asztali kiadványszerkesztés (*Desk Top Publishing*) és az Internet is. Az Adobe pedig kihozott egy olyan, minden igényt kielégítő kiadványszerkesztő programot, vagyis az InDesign alkalmazást, amely már méltó vetélytársnak számít. Ebbeni voltát megerősíti az a tény is, hogy már a CS2 változatban lokalizálták, vagyis elkészült a magyar nyelvű változat is. Szerencsére ugyanez érvényes a CC 2017 (azaz a 11.) változatra is.

A grafikus programok a képkezelés és tárolás szempontjából két csoportra oszthatók. A vektorgrafikus szoftverek az ábrázolás során a képet alkotó alakzatokat matematikai egyenletekkel írják le, ebből adódik az az előny, hogy az ilyen képek korlátlan mértékben nagyíthatók és kisebb helyet foglalnak el, hátrányuk, hogy fényképek kezelésére nem alkalmasak (bár ma már léteznek hibrid rendszerek is). Ezzel szemben a rasztergrafikus kép pixelekből áll, és az állományok a kép minden egyes képpontjának színét és egyéb jellemzőit eltárolják. E tárolási és feldolgozási mód előnye, hogy minden egyes képpont külön szerkeszthető, így fényképek feldolgozására, retusálására kiválóan használható, hátránya viszont az, hogy ezek a képek sokkal nagyobb lemezterületet foglalnak és a számítógép

memóriájának méretével szemben is igényesebbek, ugyanakkor az ilyen képek minőségromlás nélkül csak korlátozottan nagyíthatók.

A rastergrafikus programok közé tartozik az Adobe cég Photoshop nevű programja, amely egyfajta etalon a képfeldolgozással és grafikával foglalkozók körében, ugyanakkor azonos szintű konkurenciával alig rendelkezik (a fejlesztő honlapja: www.adobe.com). Ezzel a szoftverrel szinte mindenféle képfeldolgozással kapcsolatos probléma megoldható. A programban korábban többféle újítás jelent meg, amelyet előbb vagy utóbb a konkurens programok fejlesztői is átvettek. Ezek közé tartozik a rétegek kezelése (amikor a kép jellemző részeit különböző rétegekre helyezük, és rétegenként módosítjuk), vagy a beépülők, azaz a „plugin”-ek használata (ezek egy külön könyvtárban elhelyezkedő, esetleg más fejlesztőtől származó, speciális funkciójú fájlok, külön programok, amelyek betöltés után beépülnek a Photoshop program menürendszerébe).

A képek rétegenkénti kezelése azért előnyös, mert a rétegekre helyezett objektumokat a kép más rétegeinek módosítása nélkül változtathatjuk meg, tartalmukat önállóan mozgathatjuk. A rétegeket átlátszóvá tehetjük, közöttük különféle csoportosítási és egyéb műveleteket végezhetünk, sorrendjüket másíthatjuk, rajtuk külön-külön más grafikus szűrőt alkalmazhatunk stb.

A beépülők is szabvánnyá váltak, ezeket szintén használják más retusáló programok. A legtöbbjük egyfajta grafikus szűrő, a szaknyelvi zsargonban „effekt”, de készültek, fájlátalakító, védjegykezelő pluginek is. A grafikus szűrők a kép kijelölt részén vagy az aktuális réteg tartalmán hajtanak végre valamilyen látványosak műveletet. Ezeket a szűrőket néhány másik programban (például az Adobe Illustrator, CorelDraw, Corel Photo-Paint, Paint Shop Pro szoftverekben) is használhatjuk.

A Photoshop a nyomdai előkészítés és képfeldolgozás legelterjedtebb programja. Külön érdekesség, hogy már az 5.0-ás változatot is lefordították magyar nyelvre. 2002-ben jelent meg a program 7.0-ás, 2004-ben CS (8.0), majd 2005-ben CS2 (9.0), 2007-ben CS3 (10.0), 2008-ban CS4 (11.0), 2010-ben CS5 (12.0), 2012-ben CS6 (13.0), 2013-ban CC (Creative Cloud), 2014-ben CC 2014, 2015-ben CC 2015, végül az aktuális CC 2017-es változata 2016-ban. E programnak is csakhamar megjelent a magyar nyelven loka-

lizált változata. Az Adobe Photoshop CC 2017 magyar nyelvű programváltozata a program közép-európai felhasználók számára adaptált, javított verziója, amelyben a szöveget a számítógépen telepített operációs rendszertől függően cseh, magyar, görög, lengyel, orosz és török nyelven is megadhatjuk. A magyar nyelvű verzió mindenképpen megegyezik a Photoshop CC 2017 programmal, de támogatja a magyar karaktereket és az Unicode szabvány szerinti, 16 bites karakterkészleteket.

Ez a képszerkesztő program az egész világon szabvánnyá vált a Macintosh és a PC platformon egyaránt. A program kezeli a CMYK színmódot is, ezért jól használható a dokumentumok nyomdai előkészítésére is. A két platformon a program kezelése szinte teljesen megegyezik, a néhány eltérésre az adott helyen felhívjuk a figyelmet. Az egyik különbség az eltérő könyvtárszerkezet, egy másik eltérés a billentyűkombinációk használata. A PC-ken például a **Ctrl** billentyű nyomva tartása szükséges egyes funkciók kiváltásához, míg a Macintosh rendszereken ennek a **Command** (⌘), illetve az „Alma” billentyű felel meg.

A vektorgrafikus programok közé tartozik az Adobe Systems Incorporated cég Illustrator nevű programja, amely a bitképes Photoshophoz hasonlóan egyfajta etalon, ipari szabvány a grafikával foglalkozók körében. Az első Illustrator 1987-ben jelent meg. Eredetileg Apple Macintosh számítógépeken volt használható, később megjelent IBM kompatibilis személyi számítógépeken használható változata is. A vektoros rajzszerkesztők egyik legelterjedtebb, legkedveltebb programja az egész világon. E piacon a CorelDRAW örök vetélytársa. Míg az ellenlábás népszerűségét annak köszönheti, hogy komplex programcsomag részeként árulják, az Illustrator mellett szól, hogy Macintosh számítógépeken is használható, minden szokásos vektoros formátumot kezel (importál és exportál), saját grafikus formátumát (.ai) a fontosabb grafikus és kiadványszerkesztő programok felismerik, eszközeit könnyen kezelik a piacvezető raszteres képszerkesztő (Adobe Photoshop) felhasználói, illetve ugyanezeket a vektoros rajzeszközöket építették be az egyik legújabb kedvenc, a kiadványszerkesztő Adobe InDesign programba is. A program CS (11.0) változata 2004-ben jelent meg, majd hamarosan, 2005-ben előrukkoltak a CS2 (12.0), majd 2007-ben a CS3

(13.0), 2009-ben a CS4 (14.0), 2010-ben a CS5 (15.0), 2012-ben a CS6 (16.0), 2013-ban CC (17.0), 2014-ben a CC 2014 (18.0), 2015-ben a CC 2015 (19.0), 2016-ban a CC 2017 változattal, amelyet magyar nyelvű felhasználói felülettel is kiegészítettek.

Az Illustratorból származó grafikák, lapterv felhasználhatók az interneten, nyomtatásban és multimédiás videoanimáció alapjaként. Az Illustrator fájlok természetesen más Adobe programokban is feldolgozhatók, sőt a program .ai formátumát a leggyakrabban használt irodai (például a Microsoft Word) és konkurens grafikai szoftverek (például a CorelDRAW) is felismerik. A legújabb technológiát a dinamikus változó adatbázistartalom nyugvó XML-dokumentumok, valamint a csoportmunka kiterjesztése testesítik meg. Az előbbi óriási segítséget nyújt egy sablonra épülő dokumentum előállításában, miközben biztosítja, hogy ne számtalan mutáció készüljön, az utóbbi pedig – ha korábban a Creative Suite CS 4 programcsomagot telepítettük – lehetővé teszi a munkacsoport számára a dokumentumok pontos verziókövetését, miközben a hozzáférési jogosultságok egy kézben tarthatók.

Az Illustratorral a rajzolás mellett szinte mindenféle képfeldolgozással kapcsolatos probléma megoldható.

Az InDesign natív módon kezeli a Photoshop és az Illustrator fájlformátumait is, ezeket a dokumentumokat, objektumokat egyszerűen áthúzzhatjuk az InDesign kiadványokba. Az InDesign CC 2017 (Creative Cloud) változata valójában a program 12. nagy verziója. Segítségével egyszerű és komplex kiadványok, könyvek, sőt a CS5-ös változattól webre szánt dokumentumok szintén könnyen, gyorsan, tetszetősen tördelhetők, miközben a fejlesztők biztosították a konkurens formátumok átvételének lehetőségét is. A CS4-es változattól már dinamikus, online kiadványokat (SWF és PDF) formátumban is készíthetünk. A CS6-os változatban ismét „tisztába tették” a különböző formátumokat. Most már ugyanazt a kiadványt különböző elrendezés-klónokban tehetjük közzé az eltérő formátumú okostelefonok, tabletek és mobil vagy asztali számítógépek felé.

Az InDesign CS6 verzió óta új funkciókkal támogatja a dokumentumok nyomtatott formátumú és online kiadását, illetve mobil eszközön való közzétételét. Az Adobe Digital Publishing Suite az InDesign megszokott felületét használja a táblás eszközökre szánt

kiadványok tervezésére és közzétételére. A különféle alternatív elrendezésekkel figyelembe vehetők a különféle eszközök eltérő megjelenítési képességei és ugyanazon eszközön az eltérő tájolású (álló vagy fekvő) megjelenítés is.

A szoftver munkakörnyezete egyszerű, interaktív, a felhasználói felületet mindenki könnyen átalakíthatja úgy, hogy a legjobban segítse a hatékony munkát.

Az itt leírtak megértéséhez és alkalmazásához különösebb számítástechnikai ismeretekre nincs szükség, elegendő a Macintosh OS, vagy a Windows operációs rendszer alapfokú ismerete. Könyvünk alapjául egy Windows rendszeren futó, angol nyelvű CC 2017 változat szolgált.

A papír alapú – hagyományos – könyvek kezelési módja némiképpen módosul az elektronikus könyvet „forgatók” számára. Ez a könyv az ingyenes Acrobat Reader 8.0, Adobe Reader, illetve Adobe e-Book Reader segítségével olvasható. Akinek nincs ilyen programja, az letöltheti többek közt a www.adobe.com webhelyről is. Az ilyen típusú könyvek igen előnyös tulajdonsága, hogy a képernyőn megjeleníthető a tartalomjegyzék, amelynek + ikonjaival jelölt csomópontjaiban alfejezeteket tartalmazó ágakat nyithatunk ki. A tartalomjegyzék bejegyzései ugyanakkor ugróhivatkozásként szolgálnak. Ha egy fejezetre akarunk lépni, akkor elegendő a bal oldali ablakrészben megjelenített könyvjelző-lista megfelelő részére kattintani. Sőt az ilyen könyvek teljes szövegében kereshetünk.

A programot két, téma szerint jól elkülöníthető kötetben ismertetjük. Így nemcsak kisebb méretű, de olcsóbban letölthető állományokat adhattunk közre, ami különösen a felhasználók szerint szintén fontos szempont. A *Kezdő lépések* című kötet foglalkozik a program kiadványszerkesztői alkalmazásával, a kiadványok általános követelményeivel, valamint tárgyalja a fájlkezelő Adobe Bridge használatát, míg a gyorsreferenciaként is használható *Haladóknak* című kötet mutatja be, hogyan alakíthatjuk át a felhasználói felületet úgy, hogy az a legjobban igazodjon munkastílusunkhoz, valamint a programban használható eszközök mellett az angol-magyar szótárt is.

Emellett a *Haladóknak* kötetben tárgyaljuk a terjedelmes dokumentumok, könyvek, digitális kiadványok, interaktív dokumentumok,

úrlapok, XML fájlok, automatikusan generált jegyzékek mellet az adategyesítést, valamint a munka gyorsításának lehetőségeit is.

Az ismeretlen szavakat, kifejezéseket általában első előfordulásuk helyén mutatjuk be, magyarázzuk. A magyar kifejezéseknél igyekeztünk következetesen alkalmazni a lokalizáció eredményeit is.

Az InDesign CC főbb újdonságai:

Ezekkel – amelyek mennyiségben messze elmaradnak az előző, CS6-os változatban megjelent újdonságoktól –, és a korábbi újdonságokkal is részletesebben foglalkozunk az első fejezetben.

- ◆ A Creative Suite dobozos csomagját felváltotta a Creative Cloud letöltés, egyben előfizetés alapú terjesztési rendszere. A CC verziótól nem készülnek gyárilag adathordozók, az ebbe a csomagba tartozó szoftverek kizárólag letöltéssel szerezhetők be. Az egy hónapig ingyenesen használható változat letölthető a www.adobe.com oldalról, a hosszabb idejű, legális használathoz elő kell fizetnünk a szoftverre, amit aktiválnunk, a vásárláskor kapott kód megadásával hitelesítenünk kell.
- ◆ A letöltéshez és a telepített szoftverek és tartalmak szinkronizálásához új alkalmazást fejlesztettek ki (Adobe Creative Cloud). Ennek segítségével a beállítások is szinkronizálhatók két számítógép (például a munkahelyi és az otthoni gép) között.
- ◆ Új felhasználói felületet alakítottak ki, amelyen a sötét téma helyett világosabb színtémák is beállíthatók.
- ◆ Az új verzió támogatja a nagy felbontású kijelzőket, egyelőre a Macintosh operációs rendszer alatt. Ilyen „retina” típusú kijelzőt használ például a MacBook Pro, illetve a legújabb iMac gép.
- ◆ Windows és Macintosh operációs rendszer alatt egyaránt élvezhető a 64 bites támogatás, aminek köszönhetően elérhetjük a 3GB feletti memória tartományokat és nő a feldolgozási sebesség is.
- ◆ Beépítették a QR-kód generálásának lehetőségét. Így magas minőségű, független QR kód grafikákat állíthatunk elő már az InDesign programban is. Ehhez az objektumhoz is beállíthat-

juk az átlátszóság, felülnyomás, direktszín és túltöltés nyomdai tulajdonságokat.

- ◆ Továbbfejlesztették a betűtípus menüt. A betűtípusokat kereshetjük már a névtöredék alapján is. A betűtípus családok csoportosítva, almenüben jelennek meg. A kijelölt szöveg betűtípusa a kurzormozgató nyíl billentyűkkel is módosítható. Kiemelt szerepet kapnak és könnyebben elérhetők kedvenc betűtípusaink. Így nem kell vesződnünk azzal, hogy például a magyar ékezetes karaktereket nem, vagy helytelenül tartalmazó betűtípusokat „kerülgessük”.
- ◆ Egyszerűsítették az elektronikus könyvek számára kidolgozott EPUB exportálási munkafolyamatokat. Ugyanakkor választhatjuk a CSS nélküli exportálást is, ha a CSS-t egy másik, kipróbált fájlból, mintegy sablonként adjuk a projekthez. Az objektumstílusok osztályokká és címkékké leképezhetők. Új objektum-exportálási beállítások jelentek meg, amelyekkel címkézett PDF, EPUB, HTML formátumba menthetünk.
- ◆ Megjelent az Adobe Exchange panel. Ennek segítségével ingyenes vagy fizetős tartalom, bővítmények és parancsfájlok tölthetők le. Ugyanakkor saját parancsfájljaink, sablonjaink, képeink is becsomagolhatók és közzétehetők.
- ◆ Az **Új dokumentum** párbeszédpanelt kiegészítették egy **Előnézet** jelölőnégyzet kapcsolóval, amelyet bejelölve azonnal láthatjuk a beállítások hatását a dokumentumra.
- ◆ A CC verzió 9.1 és 9.2 javító kiadásaiban megjelent főbb újdonságai, amelyek a verzióról szóló kötetünkéből kimaradtak:
- ◆ Szinkronizálhatóvá tették beállításainkat a CC fiókon keresztül. Ennek köszönhetően minden, a CC fiókunkba bejelentkezett számítógépről ugyanazokat a beállításokat (gyorsbillentyűket, menü-, PDF- és karakterkészleteket, valamint munkaterületeket) használhatjuk.
- ◆ Leegyszerűsítették a hiperhivatkozások beillesztését, bevezették az interneten keresztül elérhető Typekit betűtípusokat.
- ◆ Interaktív EPUB-tartalmakat fejleszthetünk, az EPUB 3.0 formátumban mentett dokumentumokhoz beállíthatjuk, hogy a lábjegyzetek a szakasz végén, a bekezdés után, vagy helyben jelenjenek meg. Az elektronikus könyvek exportálás-

kor a korábbiaknál jobban ügyelnek a szövegszín, a táblázatok és a beágyazott stílusok pontosabb visszaadására. Továbbfejlesztették a közel- és távol-keleti nyelvek írásmódjának támogatását is. Az objektumstílusokat címkékhez rendelhetjük, és könnyebben szerkeszthetjük a CSS-kódot.

- ◆ Natív InDesign-objektumok adatai, hatásai, átalakításuk elmenthető a CSS kódba is.
- ◆ Újabb listatípusok jelentek meg egyéni azonosítóval, betűtípussal. Megjelent a CSS-tulajdonságokon belüli szövegigazítás támogatása. A dokumentum állapotsorában megjelenik az aktív ellenőrzési profil. Ide kattintva a profil módosítható.

A CC 2014 verzió újdonságai:

- ◆ A táblázatok sorait és oszlopait már egyszerű kijelöléssel és húzással is áthelyezhetjük ugyanabban a táblázatban. EPUB továbbfejlesztések.
- ◆ A megjelenítőben áttördelhető, újrafolyatható szöveg formátumával szemben az exportálás során választhatjuk a rögzített elrendezésű formátumot, amely a PDF-hez hasonlóan megőrzi az objektumok tördeléskor rögzített helyzetét.
- ◆ A dokumentumonként, illetve szervezetenként egységes, előírászerű, következetes színalkalmazás érdekében a színekből csoportokat képezhetünk.
- ◆ Ha az InDesign új verziójára frissítünk, minden (PDF, nyomtatási) készletünk és (gyorsbillentyű, menü, munkaterület) beállításunk is megmarad.
- ◆ A **Fájl** menü **Megosztás a Behance közösséggel** parancsával szerkesztett dokumentumunk egy oldalpárjából képet készítve megoszthatjuk azt a Behance platformon.
- ◆ Az alkalmazott hatásokat (így a vetett árnyékot, a színátmenetes lágy peremeket, belső és külső ragyogást stb.) a program automatikusan az objektummal vagy a szöveggel együtt méretezi, így az arányok nem változnak (korábban ez nem így volt).
- ◆ Módosítottak a **Keresés/csere** párbeszédpanelen. Most a szöveg, betűképek (karakterjelek) és GREP-kifejezések keresésekor megadhatjuk a keresési irányt is.

- ◆ A programot egyaránt optimalizálták HiDPI felbontású Macintosh Retina kijelzők a HiDPI-kijelzős Windows rendszerű számítógépekre is.
- ◆ A lábjegyzetek támogatják a szövegkereten belüli, illetve azon kívüli elemek körüli szöveg-körbefolyatást.
- ◆ Adategyesítéskor a korábbi megoldással szemben nem kell manuálisan egyedi QR-kódot létrehozni, mert az új funkció automatikusan létrehozza a kódot (például névjegy készítésekor).
- ◆ Az INDD-fájlok, a csatolt fájlok, képek és a betűtípusok mellett az InDesign alkalmazással készített csomagok most már PDF- és IDML-fájlokat is tartalmazhatnak, hogy a dokumentum a program más verzióiban is megnyitható és megtekinthető legyen.
- ◆ Az **Eszköztippek** panelt a Flash technológiáról átállították HTML5-re. Az **Ablak** menü **Segédeszközök** ▶ **Eszköztippek** paranccsal megjeleníthető panelen megjelenik a kiválasztott eszköz neve, funkciója, parancsmódosítói, ikonja és gyorsbillentyűje.

A CC 2014 kötet megjelenése óta frissítették a CC 2014 verziót 2014 októberében (2014.1) és 2015 februárjában (2014.2), illetve 2015 júniusában megjelent a CC 2015 verzió, amelyet frissítettek augusztusban (2015.1), novemberben (2015.2), valamint 2016 márciusában (2015.3), júniusában (2015.4). Röviden összefoglaljuk a fenti verziókban bevezetett újdonságokat:

A CC 2014.1 verzió újdonságai:

- ◆ Megjelent a színikivonatok készítésére használható Színtéma eszköz, amely jó szolgálatot tehet a színek dokumentumokon átnyúló egységes kezelése, megosztása terén. A színikivonat az Adobe Color témái közé menthető és innen más dokumentumokban, helyeken is alkalmazható.
- ◆ A rögzített elrendezésű EPUB dokumentumok újabb (az InDesignban létrehozott hiperhivatkozás, diavetítés, indító-gomb) interaktív elemekkel egészíthetők ki. Az interaktivitás

működése előnézeti panelen ellenőrizhető. Megújították az Adobe Typekit gyűjteményt is.

A CC 2014.2 verzió újdonságai:

- ◆ Az új Creative Cloud Libraries könyvtárak segítségével az Adobe InDesign, Illustrator és Photoshop alkalmazásokból egyaránt elérhetjük a Creative Cloud szolgáltatással szinkronizált színek, szövegstílusok, alakzatok. Ezzel fokozható az együttműködés és annak naprakészsége a munkatársak között. A könyvtárakba elmenthetjük saját szövegkereteinket, objektumcsoportjainkat is.
- ◆ A csoportosított objektumok magukkal viszik rétegjellemzőiket, amelyek megmaradnak a csoport felbontásakor.
- ◆ Az aktuálisan megtekintett oldal oldalkeresés és oldalszám-megadás nélkül nyomtatható.

A CC 2015 verzió újdonságai:

- ◆ A Creative Cloud Libraries könyvtárakból vett kellékek csatolhatók, így az azokat felhasználó projektekben a frissítés egyszerűvé vált.
- ◆ Az Adobe Stock piactér mintegy 40 millió jogdíjmentes objektuma érhető el és licencelhető közvetlenül a programból. Ezeket is elmenthetjük saját Creative Cloud Libraries könyvtárunkba.
- ◆ Integrálták az Adobe Comp alkalmazást a CC csomaggal, így az iPad eszközzel készített projektek oda-vissza megoszthatók a Creative Cloud Libraries könyvtáron keresztül.
- ◆ A Mercury rendszer továbbfejlesztésének köszönhetően a nagyítás és kicsinyítés, valamint a mozgatás, lapozás sebessége kétszeresére gyorsult.
- ◆ A bekezdések egyszerűen árnyékolhatóvá váltak.
- ◆ Az Acrobat PDF mentési alapértelmezések beállításain finomítottak.

A CC 2015.1 verzió újdonságai:

- ◆ Javítottak a kimeneti képek minőségén, melyek már 96 dpi felbontásúak lehetnek.

- ◆ Technológiai előzetesként megjelent a Publish Online lehetőség, amellyel egyetlen kattintással közzétehetjük dokumentumainkat.
- ◆ A dokumentum egyes szakaszaiban elérő oldalméreteket állíthatunk be, illetve többszörös oldalpárokat is alkalmazhatunk.

A CC 2015.2 verzió újdonságai:

- ◆ Javítottak a Creative Cloud Libraries könyvtárak tartalmaiban való keresésen.
- ◆ Továbbfejlesztették az online közzétételt, mely beépülők nélkül az összes választható nyelven elérhető, Twitteren és e-mail útján is megoldható. A megosztott dokumentumok felhasználásáról statisztikákat kapunk. A megosztott dokumentumok újbóli megosztása nem módosítja az eredeti URL-t, így ezek a címek kedvencek közé is elmenthetők.
- ◆ Továbbfejlesztették az Adobe Comp CC-integrációt és újabb támogatást adnak az iPhone, iPad készülékekhez, melyek összekapcsolhatók egymással és asztali Creative Cloud alkalmazásainkkal.
- ◆ A szimbólumokat kereshetővé tették a **Karaktertábla** panelen. Az OpenType továbbfejlesztésével valódi törteket alkalmazhatunk egyetlen kattintással.
- ◆ Megjelent a *Kezdő* és *Legutóbbi fájlok* munkaterület, így az új panelről is létrehozhatunk, betölthetünk fájlokat.
- ◆ Microsoft Surface Próra és minden Windows 8-as (vagy újabb) érintőképes készülékre optimalizált *Érintés* munkaterület jelent meg.

A CC 2015.3 verzió újdonságai:

- ◆ Frissítették a PDF exportálás beállításait. Képernyős PDF olvasáshoz megadhatjuk a használt nyelvet. De beállíthatóvá vált a PDF olvasóban megjelenő címsor is.
- ◆ A stílusok egyedi formázásának felismerésére kialakították a **Stílusfelülírás-kiemelő** szolgáltatást.

- ◆ Átalakították a **Mentés másként** párbeszédpanelt, amelyen az alapértelmezett mentési hely a dokumentum megnyitási mappája lett.
- ◆ Ismét módosítottak az online közzétételen. Most a Publish Online párbeszédpanelt dolgozták át, amely így kevésbé zsúfolt, áttekinthetőbb lett. De engedélyezhetővé vált a dokumentum további közzététele is az olvasók számára.

A CC 2015.4 verzió újdonságai:

- ◆ Javítottak a **Creative Cloud Libraries** könyvtárakba helyezett tartalmak védelmén, csak az objektumokat létrehozók módosíthatnak a tartalmon, a többiek csak olvashatják.
- ◆ Új, szűrhető, módosított kereséssel frissült a **Könyvtárak** panel. Javítottak az Adobe Stock piactéri kereséseken is.
- ◆ Átalakították a felhasználói felületet is, hogy a nagyobb ikonok jobban láthatók legyenek a nagy szélességű (HiDPI) monitorokon. Csökkentették a panelek zsúfoltságát is.
- ◆ Mac rendszereknél a megjelenítési minőség romlása nélkül növelték a grafikus teljesítményt kicsinyítésnél és nagyításnál, görgetésnél, pásztázásnál.
- ◆ A munkát megszakítás nélkül végezhetjük megosztott hálózatról megnyitott dokumentumokon még a kapcsolat megszakadásakor is.
- ◆ Az Adobe Portfolio programot használhatjuk InDesign elrendezéseink bemutatására, amelyben saját kezdő és elérhetőseinket tartalmazó oldalakat is létrehozhatunk.
- ◆ A Színtárak panelen név és színérték szerint rendezhetők a színek.

A fentiek szerepeltek korábbi, InDesign CC 2015 köteteinkben. Az azóta megjelent újdonságokat alább foglaljuk össze.

A CC 2017 verzió újdonságai:

Ez a verzió 2016. november 2-án jelent meg.

- ◆ A lábjegyzetek átnyúlhatnak több szöveghasábon is egy kereten belül vagy a teljes dokumentumban.

- ◆ Az OpenType karaktermódosítások a kijelölt szövegre kattintva egyszerűen, helyi menüből módosíthatók.
- ◆ A nyílhegyek és végződések vonalvastagságtól függetlenül méretezhetők.
- ◆ Felgyorsították a keresőpanel működését. Így könnyebben elérhetők a Stock-eszközök, kellékek, súgótartalmak, valamint oktatóanyagok. A megfelelő kelléket a **Könyvtár** panelről egyszerűen a vászonra húzva alkalmazhatjuk. Az átvehető képre jobb gombbal kattintva megkereshetjük a hasonló képeket is.
- ◆ Megoszthatjuk CC fiókunk tartalmát egyetlen objektumára vonatkozó hivatkozással is.
- ◆ A Creative Cloud Libraries könyvtár fájljai, kellékei, a mobilalkalmazásban készült fájlok archiválhatók, megtekinthetők és visszaállíthatók.
- ◆ A Creative Cloud Libraries könyvtárban elérhetünk Adobe Animate CC-vel készült animációkat is, melyek megjeleníthetők EPUB vagy online dokumentumokban.
- ◆ Új betűkészleteket vásárolhatunk a Typekit piactéren. A betűtípusok az alkalmazás helyén frissülnek.
- ◆ Stíluskészletek esetén azok felismerését segítik az új nevek.
- ◆ A vezérlőpult teste szabása elérhető közvetlenül a Vezérlőpultról.
- ◆ A dokumentumok lapfüle növelhető.

Végezetül: bár könyvünk készítése során a megfelelő gondossággal igyekeztünk eljárni (beleértve a tartalmi pontosságot és a mondani-valót tükröző formát), ez minden bizonnyal nem óvott meg a tévedésektől. Kérem, fogadják megértéssel hibáimat.

Szentendre, 2017. szeptember
Köszönettel

a szerző.

SZEMPONTOK A TÖRDELÉSHEZ

A szemléltető, illetve a vizuális közlés körébe tartozik egyaránt a nyomtatott és a számítógép-monitoron megtekinthető információ. Ezeknek a közléseknek értékét jelentősen befolyásolja a tipográfia által meghatározott szedéstechnikai szerkezet és forma. A tipográfia eszközkészlete nyújtja az írást a nyomtatáshoz, illetve az ahhoz hasonló megjelenésű elektronikus dokumentumok készítéséhez. Végül is a hagyományos tipográfiai alapokon nyugszanak az Interneten keresztül elérhető HTML nyelvű weblapok is.

A tipográfia feladata az érthető, áttekinthető, a szöveg összefüggéseit jól hangsúlyozó, olvasható közlés. A tipográfiai kifejezési formák az információátadás gyakorlati eszközein túl esztétikai formák is. A formák kialakítását meghatározzák a tárgyformálás esztétikai törvényein túl a gyakorlati funkció, az előállítás technikája, a felhasznált anyagok egységessége.

A fejezetben e törvényszerűségek megvalósításához szükséges elméleti és gyakorlati alapokat foglaljuk össze.

A tipográfia jellegzetességei

A tipográfia bár a szöveg közlésére szolgál, alkalmazott módszerei jelentősen eltérnek a kézírástól. A nyomtatott formában megjelenő szöveg minden eleme előre kiszámított és olyan lehetőségei (behúzás, igazítás, különféle betűtípusok és fokozatok stb.) vannak a mondanivaló kiemelésére, tagolására, hangsúlyozására, amelyre a kézírásos gondolatrögzítés nem képes.

Az egyik legszembetűnőbb különbség az írásra jellemző változó hosszúságú sorokkal szemben a sorkizárással létrehozott szövegtömb, amely a könyvek, illetve az újságok általánosan elterjedt jellegzetessége, és egységes szövetbe foglalja az oldalt. Termé-

szetesen ezt is, mint a továbbiakban tárgyalt többi tipográfiai eszközt is, csak bizonyos feltételek teljesülése mellett alkalmazzuk. Bár a tipográfiai eszköztár szabadon alkalmazható, a tömbös, négy-szögletes formájú szöveghasábot nem használjuk kötött szabályok szerint felépített versek vagy keskeny hasábok esetén. Ilyenkor a kézírásra jellemző balra igazított sorokat jelenítünk meg. A címek és egyes lírai művek sorainak közepre zárását, vagyis a középtengelyes elrendezést is a nyomdai szedés technikája tette lehetővé. A prózai tartalmú művek másik jellegzetessége, hogy a bekezdéseket behúzással különítjük el. Ez már a kézi szedés esetén is könnyen megoldható volt.

Tipográfiai mértékrendszer

A nyomdászat kezdeti évszázadainak leggyakrabban előállított termékei egyházi megrendelésre készültek. Ebből adódott az a gyakorlat, hogy az ilyen egyházi olvasmányok fajtái meghatározták a szövegeket felépítő betűk méretét. Például a *brevier* betűfokozatot használták a breviáriumokhoz, a *kanon* fokozatot nagy énekeskönyvekhez, a *missal* betűfokozatot nagy misekönyvekhez. Ezek az elnevezések csak szokásokon alapultak, ezért a betűöntő és a nyomdász saját mérlegelésére bízták a méretek kiválasztását, az ő ítéletükön múlt, hogy mit mekkorának tartottak. A betűfokozatok ilyen elnevezései nem szolgálták a pontos méretmegadást, tervezést. Minthogy a sokféle követhetetlen elnevezés nem alapult elfogadott mértékegységen, előfordulhatott, hogy amit az egyik helyen missalnak, azt a másik helyen esetleg kanonnak neveztek.

Az apró fokozatok megkülönböztetésére alakították ki a nyomdai pontok rendszerét. A francia S. P. Fournier által 1730 körül kezdett munkát többen folytatták. Firmin Didot (ejtsd: didó) 1770-ben a méretrendszer alapegységét a francia királyi láb 864-ed (6 x 12 x 12-ed) részeként határozta meg. A Didot-ról elnevezett pontrendszert 1881-ben, egy nemzetközi nyomdászkongresszuson igazították méterrendszerhez (Didot az egész rendszert metrikussá alakította volna, de ez nem terjedt el). 1 pont (jelölése 1 p vagy l) a méter 2660-ad része, kerekítve 0,376 mm lett. A nagyobb egység nem tízes, hanem tizenkettes (a Didot-féle tizenkettes számrendszert megőriz-

ve), $12 p = 1$ ciceró (rövidítve *cic* vagy *c*), amely kerekítve 4,513 mm. Ennél is nagyobb egység a konkordansz ($4c=18,051$ mm), amely a nagyobb üres helyek kitöltésének modulja volt. A függelék átszámítási táblái között bemutatunk egy tipométer ábrát, amely az amerikai-angol tipográfiai, úgynevezett pica- pontrendszert is mutatja ($1 \text{ pica} = 11,25 \text{ Didot-pont} = 4.217 \text{ mm}$).

Az amerikai-angol pontrendszer alapja 1886 óta a hüvelyk (inch) 72-ed része. Jelölése 1 pt, pica-pontnak is nevezik, ahogy a másikat Didot-pontnak. Ez a méret eltér a francia és német befolyási övezetben szokásos Didot-pont méretétől. $1 \text{ hüvelyk} = 6 \text{ pica}$, illetve $1 \text{ pica} = 12 \text{ pont} = 4.217 \text{ mm}$.

A tipográfiai közlés elemei

A tipográfiai közlés alapeleme a nyomtatott betű. Ebből építkeznek a nagyobb egységek, a szavak, sorok, sorcsoportok, szövegtömbök. Ezek és a díszek, illusztrációk képezik a nyomtatvány kompozíciójának nyersanyagát. Egymáshoz való viszonyukat és elhelyezésüket a papíron a tipográfus adja meg. A tipográfiai kompozícióba beletartozik a „vakanyag” is, amely a látható részek között a tagolást, távközöket biztosítja.

A betű

A tipográfia legkisebb eleme a betű. A nyomtatáshoz felhasznált betűt a betűművészek rajzai alapján állították elő korábban a betűöntődék, a szedőgépmatrica gyárok, de ilyen művészi alapokon nyugszanak a tördelő és kiadványszerkesztő programok betűkészletei, a fontok is. Ezeket azonban a korszerű nyomdákban nem kézi betűszedéssel, hanem levilágítással és fototechnikai úton előállított nyomólemezek segítségével reprodukálják.

A nyomtatott betűnek többféle szempontot kell kielégítenie:

◆ Jól olvashatónak kell lennie.

Ez a követelmény a jellegzetes, nem uniformizált (jól megkülönböztethető) betűk alkalmazásával elégíthető ki. A gyakorlatban kialakultak a betűk megfelelő szélesség/oldalarányai is. Kimutatták,

hogyan a normál szélességű betűk jobban olvashatók, mint a keskenyek. Ugyancsak az olvasást segíti a betűtalp, amely mintegy vezeti a soron az olvasó szemét.

◆ Harmonikusan csatlakozzon szomszédaihoz.

Ezt az esztétikai igényt azok a betűk elégítik ki, amelyek szépen, törés nélkül kapcsolhatók az összes, ugyanabba a betűtípusba tartozó más betűhöz. Fontos az is, hogy ez érvényesüljön a betűtípus összes fokozatán, azaz minden választható méretében.

◆ A betű ritmikus legyen.

A szedett sorok egyenletes ritmusát nem törhetik meg kiugrások, az átlagostól eltérő tónusú tömörebb vagy lazább csomópontok. A feltételt teljesítő betűkészletek egyenletes betűközökkel készülnek. A betűk szorosabb vagy tágabb egyengetése (jusztirozása) egyes fényszedő és a DTP rendszerekben megoldható. Előnyösebb, ha a gyári betűközök érintetlenül hagyása mellett csak az egymástól távol álló szomszédos nagybetűk között szűkítjük (például az LT, VA betűpárokét, amelyekre korábban ligatúrát – egybeöntött betűket – alkalmaztak).

◆ A betű nyomásbíró legyen.

Az ólombetűk esetében ez a feltétel tényleges mechanikai szilárdságot biztosító formát követelt meg. Például kevésbé nyomástűrők voltak a vékony talpvonalú és derékszögben, éles sarokkal csatlakozó betűk, mert ezek könnyebben törtek. E szempontból szerencsésebbek voltak a vastagabb talpvonalú (például a reneszánsz) betűk. Ez a szempont természetesen függött a betűfokozattól is. A fotótechnikai úton történő nyomólemezzel előállítás is befolyásolja a betűk részletessége, formája. A kisméretű (vagy durva papírra kerülő) betűk lehetőség szerint legyenek egyszerűek. Ez segíti a nyomást és a kész kiadvány olvasását is.

Betűtípusok

A nyomdai betűtípusokat stílusjegyeik alapján osztályozzák. Egy betűtípusba tartoznak az azonos tipográfiai elv alapján kidolgozott, azonos formajegyekkel jellemezhető, rendszerint az alkotó nevét viselő betűsor és a hozzá kapcsolódó írásjelek. Az ugyanolyan elv

alapján készült betűfajta összes változata együtt alkotja a betűcsaládot. A történelmi betűtípusok évszázadok alatt jelentek meg és maradandó értékű alkotások. Jelenleg csaknem háromezerféle szöveges betűtípust ismerünk, a reklámbetű típusok száma ennek tízszerese.

A nyomdabetű alapfogalmai

Egy-egy DTP alkalmazás karakterkészlete sem haladja meg azonban a több százat, ugyanakkor ezek összességének telepítése jelentősen lerontja a számítógép teljesítményét, sőt egyes számítógépes rendszerekben a kezelhető karakterkészletek száma korlátozott. Az egyes kiadók általában megelégednek tíz-tizenöt betűtípus használatával, de egyetlen kiadványon belül ennek töredéke is elegendő, ha a használt betűtípusok valamilyen összhangját akarjuk biztosítani.

A betűváltozatok egy betűcsaládba tartozó módosítások. Ilyen lehet például a normál szélességű, normál vonalvastagságú alapváltozat vagy ennek valamilyen kiegészítő változata, amelyet szélesítéssel, keskenyítéssel, a vonalvastagság növelésével, vagy csökkentésével állítanak elő, vagy lehet dőlt, díszített, kontúrvonalas variáció és ezek kombinációja.

A hatvanas évektől a következőkben ismertetett tipológiát alkalmazzák a betűcsaládok megkülönböztetésére. A betűcsaládba sorolást a betűtípusok készítésének ideje, formai jellegzetességeik (a betűtalpak alakja, az alap- és összekötővonalak közötti ellentét) alapján végezték. Többféle osztályozás is létezik, azonban e könyv céljainak ez is éppen megfelel.

A betűtípusok általános ismertetése után a jobb összehasonlíthatóság érdekében bemutatunk néhány manapság használt betűtípust úgy, hogy mindegyikkel ugyanabban a fokozatban ugyanazt a szöveget nyomtattuk.